

Nietolerancja rękawiczek gumowych wśród pracowników służby zdrowia – badania ankietowe

Anna Ziólkowska-Kuryś^{1,2}

1. Zakład Profilaktyki Zagrożeń Środowiskowych Akademii Medycznej w Warszawie
2. Klinika Otolaryngologii Wojskowego Instytutu Medycznego w Warszawie

Streszczenie: Nietolerancja rękawic używanych przez pracowników oddziałów zabiegowych jest poważnym problemem zdrowotnym. W pracy porównano częstość występowania nietolerancji wyrobów gumowych wśród lekarzy i pielęgniarek pracujących na bloku operacyjnym w trzech warszawskich szpitalach, jednocześnie oceniono intensywność występowania nietolerancji w zależności od długości czasu pracy. Dokonano analizy statystycznej wyników ankiety przeprowadzonej wśród 50 użytkowników rękawiczek ochronnych wykonanych z gumy.

Summary: Lack of tolerance to rubber gloves used by surgical departments' personnel is an important health problem. In the article the frequency of rubber intolerance in physicians and nurses working in operative departments of three different Warsaw hospitals is compared. The intensity of the intolerance in relation to the duration of work exposure is examined.

Słowa kluczowe: alergia, lateks, rękawice gumowe
Key words: allergy, latex

Pracownicy medyczni, a szczególnie osoby pracujące na oddziałach zabiegowych, zobowiązani są do używania w swojej codziennej pracy rękawiczek gumowych. Ich użytkownicy pracują średnio ok. 5 godzin w trakcie 8-godzinnego dnia pracy w rękawiczkach gumowych i niejednokrotnie odczuwają duży dyskomfort. Najczęściej zgłaszanymi objawami nietolerancji rękawiczek gumowych są: suchość i zaczerwienienie skóry rąk, pieczenie, uczucie ściągania skóry, pęknięcia, świąd, zmiany zapalne, bąble pokrzywkowe [1, 2, 3, 5, 6, 7, 10, 16, 17, 18] oraz objawy ze strony dróg oddechowych, takie jak: nieżyt nosa i objawy astmy oskrzelowej [2, 11, 12, 13, 14, 15].

Celem pracy była:

1. ocena częstości występowania nietolerancji rękawiczek gumowych wśród personelu bloku operacyjnego,
2. ocena intensywności występowania objawów nietolerancji rękawiczek gumowych w zależności od czasu pracy.

Materiał i metoda

Badanie ankietowe przeprowadzono wśród 50 osób (38 kobiet i 12 mężczyzn) w wieku 25–55 lat (średnia wieku 41 lat). W badanej grupie były 42 pielęgniarki i 8 lekarzy. Wszyscy badani pracowali na bloku operacyjnym w trzech warszawskich szpitalach (Centrum

Zdrowia Dziecka w Międzyzlesiu, Wojskowy Instytut Medyczny przy ul. Szaserów, Szpital Dziecięcy przy ul. Marszałkowskiej). W pracy zastosowano metodę ankietową. Kwestionariusz zawierał 13 pytań dotyczących w głównej mierze okresu zatrudnienia na bloku operacyjnym i rodzaju zmian chorobowych spowodowanych użytkowaniem rękawiczek ochronnych. Przed przystąpieniem do badań respondenci zostali poinformowani o ich celu i dobrowolnym w nich udziale. Wszyscy badani otrzymali dodatkowe informacje dotyczące wypełnienia ankiety i zapewnienie o anonimowości zebranych danych.

Wyniki badań

Wśród badanych najwięcej, bo aż 48%, stanowią pracownicy stykający się z gumą 11–20 lat. Najmniejszą grupę (6%) stanowią pracownicy nowozatrudnieni, których okres pracy nie przekracza 5 lat.

Średni dzienny czas pracy (kontakt z gumą)

Wśród personelu medycznego objętego badaniem najwięcej respondentów określiło swój bezpośredni kontakt z gumą lateksową na 4–5 godzin dziennie.

Przedział czasowy	Liczba osób	%
do 3 godz.	4	8
4–5 godz.	25	50
6–7 godz.	13	26
8–12 godz.	8	16

Reakcje nietolerancji po kontakcie z gumą

Najwięcej, bo aż 8 (16%), badanych wskazało, że po kontakcie z wyrobami gumowymi występuje u nich zaczerwienienie, świąd i pokrzywka. U 7 osób (14%) najczęstszym objawem było zaczerwienienie i świąd skóry. Wyłącznie pokrzywka występowała u 2 badanych (4%), a pokrzywka i zaczerwienienie u kolejnych 2 badanych (4%). Objawy nie wystąpiły u 14 osób (28% respondentów).

Czas od kontaktu z wyrobami gumowymi do chwili pojawienia się objawów nietolerancji

Brak jakichkolwiek objawów po kontakcie z rękawiczkami gumowymi (dobra tolerancja) podało 14 osób (28%). Najwięcej osób odczuwa dyskomfort już po 15 minutach kontaktu z rękawiczkami gumowymi. U 18% badanych reakcje na składniki gumy występują po dłuższym użytkowaniu rękawiczek.

Czas utrzymywania się objawów po przerwaniu kontaktu z gumą (zdjęcie rękawiczek)

Czas	Liczba osób	%
natychmiast po zdjęciu rękawiczek	6	12
po 15 minutach	2	4
po 30 minutach	4	8
po 60 minutach	6	12
później	18	36
nie występują	14	28

Czy dłuższa przerwa w pracy (ponad 7 dni) powoduje złagodzenie objawów?

U wszystkich badanych, u których występowała nietolerancja rękawiczek gumowych (72%), objawy zmniejszają się po dłuższej nieobecności w pracy.

Czy w czasie kontaktu z gumą (rękawiczkami gumowymi) występują objawy ze strony innych narządów?

Po kontakcie z rękawiczkami gumowymi 8 osób zgłosiło występowanie zaczerwienienia lub pieczenia śluzówki oczu i nosa, a kichanie i wyciek z nosa wskazały 4 osoby. Jedna osoba podała, że po kontakcie z rękawiczkami gumowymi odczuwa duszność.

Objawy	Liczba osób	%
zaczerwienienie i pieczenie śluzówki oczu i nosa	8	16
kichanie i wyciek z nosa	4	8
duszność	1	2
nie występują	37	74

Jakich rękawiczek używasz w pracy?

W badanej grupie pracowników medycznych połowa, czyli 25 osób, używa rękawiczek pudrowych, niemal tyle samo – 23 osoby używają rękawiczek bezpudrowych. Troje respondentów używa wymiennie obu rodzajów rękawic.

Rodzaj rękawiczek	Liczba osób	%
pudrowe	25	50
bezpudrowe	22	44
oba rodzaje	3	6

Omówienie wyników

Ankieta przeprowadzono wśród 50 osób pracujących w służbie zdrowia, 88% stanowiły kobiety, a 12% mężczyźni. Największą grupę (50%) stanowili pracow-

nicy w wieku 36–45 lat. Następna pod względem wielkości grupa (30%) to pracownicy w wieku 46–55 lat. Przedstawiciele tych dwóch grup wiekowych to specjaliści (każdy w swojej dziedzinie: lekarze chirurdzy, pielęgniarki instrumentariuszki), którzy pracują najdłużej w swoim zawodzie. 20% badanych to osoby w wieku 25–35 lat, czyli najmłodsza grupa wiekowa. W badanej populacji 24% ankietowanych posiada 11–15-letni staż pracy na bloku operacyjnym, taki sam procent to pracownicy z 15–20-letnim stażem. 32% pracowników ankietowanych oddziałów zabiegowych pracuje w swoim zawodzie ponad 21 lat. Według połowy ankietowanych średni czas pracy w rękawiczkach lateksowych wynosi 4–5 godzin dziennie. Dla 13. osób (26%) czas ten jest dłuższy i wynosi 6–7 godzin dziennie. Romańska-Gocka określa czas pracy w rękawiczkach lateksowych w przypadku pielęgniarek średnio na 7,8 godziny, a lekarzy chirurgów na 4,5 godziny w ciągu dnia [9]. Podając objawy charakterystyczne dla nietolerancji wyrobów gumowych, respondenci często podawali po dwa lub trzy objawy. Najczęstsze spośród nich to: zaczerwienienie, swędzenie, pokrzywka, dodawano do nich pojawiające się pęcherze. 75% respondentów nie zgłosiło dodatkowych objawów. Aż 72% badanych uskarżało się na dolegliwości związane z używaniem rękawiczek lateksowych. W badaniach Romańskiej-Gockiej 60% badanych zgłaszało podobne dolegliwości [8], a w badaniach Kowalskiego – 16% [5]. W badaniach Pałczyńskiego objawy alergiczne w miejscu pracy zgłaszało 39,8% badanych chirurgów [7]. Wyniki przeprowadzonych badań niejednoznacznie określają przyczynę występowania nietolerancji rękawiczek gumowych, chociaż związek występowania objawów z kontaktem z rękawiczkami gumowymi, szczególnie pudrowanymi, wydaje się wskazywać na nietolerancję składników gumy lub alergię na lateks. Rapiejko i wsp. [13] wykazali występowanie objawów alergicznego nieżytu nosa po kontakcie z pudrowanymi rękawiczkami u 9 spośród 574 badanych pracowników służby zdrowia. Wykazali też u części osób z potwierdzoną w testach skórnych i badaniu poziomu sIgE z alergenami lateksu nadwrażliwością na lateks występowanie objawów alergicznego nieżytu nosa po kontakcie z cząsteczkami opon samochodowych w powietrzu atmosferycznym [11, 12]. Z uwagi na powszechne występowanie objawów nietolerancji składników gumy wśród personelu medycznego wydaje się konieczne kontynuowanie badań dermatologicznych i alergologicznych, szczególnie wśród personelu bloków operacyjnych.

Wnioski:

1. wyniki badań prowadzonych wśród pracowników medycznych zatrudnionych na bloku ope-

racyjnym wykazały występowanie nietolerancji wyrobów gumowych u 72% badanych. Najczęstszym objawem nadwrażliwości po kontakcie z rękawiczkami gumowymi były zmiany skórne,

2. wykazano związek występowania objawów uczuleniowych z czasem pracy pielęgniarek i lekarzy zatrudnionych na bloku operacyjnym. Charakterystyczne objawy występują częściej wśród pielęgniarek, które dłużej narażone są na bezpośredni kontakt z wyrobami gumowymi.

Piśmiennictwo:

1. Cudowska B., Kaczmarski M.: *Alergia na lateks u dzieci i młodzieży. Alergia Astma Immunologia* 2003, 8: 129-134.
2. Górski P., Pałczyński C.: *Alergia na środki odkażające. IMP, Łódź 2000.*
3. Kamińska W.: *Alergia na lateks u pracowników służby zdrowia i możliwości jej ograniczania. Bezpieczeństwo pracy* 2002, 3: 4-7.
4. Klimberg A., Marcinkowski J.: *Higiena, ochrona i pielęgnacja skóry rąk. W: Marcinkowski J.: Higiena Profilaktyka w zawodach medycznych. Poznań 2002:114-117.*
5. Kowalski M.L., Łucka D., Kowalewski M.: *Objawy alergii na wyroby lateksowe wśród lekarzy i pielęgniarek oddziałów zabiegowych. Medycyna* 2000 1995: 45-48.
6. Pałczyński C., Walusiak J., Hanke W., Ruta U., Górski P.: *Lateks allergy in Polish nurses. Am. J. Industr. Med.* 1999, 35: 413-419.
7. Pałczyński C.: *Alergia natychmiastowa o podłożu zawodowym u pracowników służby zdrowia. Instytut Medycyny Pracy, Łódź 2001.*
8. Romańska-Gocka K., Gocki J., Zegarska B., Uchańska G., Placek W.: *Nowe spojrzenie na problem alergii na lateks: grupy ryzyka, objawy, rozpoznawanie, zapobieganie. PDiA XXII* 2005, 5: 227-232.
9. Romańska-Gocka K., Gocki J., Żbikowska-Gotz M. et al.: *Występowanie alergii na lateks w grupie 100 pracowników oddziałów zabiegowych szpitali bydgoskich. Alergia Astma Immunologia* 2005, 10(3): 148-153.
10. Walusiak J.: *Choroby alergiczne o etiologii zawodowej u pracowników służby zdrowia. W: Higiena pracy dla pielęgniarek. Błiski B. (red.). Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań 2004, 54-65.*
11. Rapiejko P., Zawisza E., Samoliński B., Tarchalska-Kryńska B.: *Cząsteczki opon samochodowych w aeroplanktonie jako przyczyna alergicznego nieżytu nosa – doniesienie wstępne. Int. Rev. Allergol. Immunol.* 1997, 3 (supl. 2): 25.

12. Rapijko P., Zawisza E., Lipiec A., Samoliński B., Jurkiewicz D., Tarchalska-Kryńska B.: Latex as aeroallergen. *Allergy* 1998, 53: 43-52.
13. Rapijko P., Rebandel P., Rudzki E., Zawisza A.: Uczulenie na rękawice chirurgiczne a nieżyt nosa. *Terapia* 2001, 3(1): 40-42.
14. Rudzki E., Zawisza E., Rapijko P., Rebandel P., Jaworski E.: Oral allergy syndrome with contact urticaria from cosmetic creams. *Contact Dermatitis* 1999, 40(6): 326.
15. Rudzki E., Rebandel E., Zawisza E., Rapijko P.: Dwa rodzaje uczulenia na rękawice chirurgiczne. *Przegl. Dermatol.* 1999, 86(2): 129-136.
16. Rudzki C., Parapura K.: Alergia na rękawice lateksowe. *Alergia Astma Immunologia* 2000, 5(4): 215-219.
17. Rudzki E., Rapijko P., Rebandel P.: Occupational contact dermatitis, with asthma and rhinitis, from camomile in a cosmetician also with contact urticaria from both camomile and lime flower. *Contact Dermatitis* 2003, 49(3): 162.
18. Samochocki Z., Owczarek W., Zabielski S.: Can atopy patch tests with aeroallergens be an additional diagnostic criterion for atopic dermatitis? *Eur. J. Dermatol.* 2006, 16(2): 151-154.

Adres autora:

Anna Ziółkowska-Kuryś
Klinika Otolaryngologii WIM
00-909 Warszawa, ul. Szaserów 128
tel. (0-22) 681-64-71

IV Krajowe Forum Rynologiczne

30.11–02.12.2007
Warszawa, Novotel, ul. 1-go Sierpnia 1

Koszt uczestnictwa:

do 30.10.2007 – 400 zł
(członkowie Stowarzyszenia
„Rynologia Polska” – 300 zł)
po 30.10.2007 – 500 zł
(dotyczy również członków
Stowarzyszenia „Rynologia Polska”)

**Koszt uczestnictwa wyłącznie
w INTERNATIONAL WORKSHOP
„PROGRESS IN RHINOLOGY”
(niedziela 2.12.2007) – 200 zł**

Konto:

14 1160 2202 0000 0000 3588 6672
Stowarzyszenie „Rynologia Polska”
00-681 Warszawa
ul. Hoża 37 lok. 5

Tytuł wpłaty:

IV Forum Rynologiczne

Zgłoszenia należy przesłać na adres:

IV Forum Rynologiczne
Klinika Otolaryngologii
ul. Banacha 1 a
02-097 Warszawa